

Centrale udmeldinger fra regeringen efter Globaliseringsrådet med udgangspunkt i ”Fremgang, fornyelse og tryghed.”

Indledning

Regeringen har besluttet at indkalde medlemmerne af Globaliseringsrådet til møde den 13. juni 2007. I den anledning vil Rektorkollegiet i nærværende notat samle op på nogle af de helt centrale udmeldinger i regeringens publikation ”Fremgang, fornyelse og tryghed” med henblik på at give et indspil til, hvor der kan gøres en indsats – og hvor indsatsen måske skal korrigeres. Fokus er på følgende aspekter, der her gives en kort kommentar:

- A. Sammenhæng i uddannelsessystemet og god vejledning
 - Ja til øget sammenhæng i uddannelsessystemet og bedre rammer for suppleringskurser/brobygningforløb – men ikke på bekostning af fagligheden.
 - Uddannelsesvalget skal fortsat være den studerendes ansvar – men vejledningsindsatsen skal styrkes.
- B. Mindst halvdelen af alle unge skal have en videregående uddannelse
 - Adgangskravene bør omformes til brede ”familier” af uddannelser.
 - Universiteter, der formår at uddanne personer fra dårligt stillede miljøer (udbrede hvervningsgrundlaget) bør belønnes.
- C. Uddannelser med globalt perspektiv
 - Brug for en Code of Conduct for international markedsføring.
 - Bedre rammer for oprettelse af fælles- og parallelgrader.
 - Ja til bedre muligheder for at uddanne sig i udlandet, men behov for revision af forslaget om uddannelsesstipendier.
- D. Universiteter i verdensklasse
 - Brug for øgede frihedsgrader – mere målstyring, mindre processtyring.
 - Ja til fordeling af basismidler efter kvalitet – men en enkel og ledelsesegnede model skal findes.
- E. Mere konkurrence og bedre kvalitet i den offentlige forskning
 - Ja til at nye midler fordeles med 50 procent til basismidler og 50 procent til konkurrenceudsatte midler.
 - Ja til en revideret udgave af modellen for ledelsesmidler.
 - Ja til fuld omkostningsdækning af konkurrenceudsatte midler.
 - Ja til bilaterale forskningsaftaler, der kan lette administrative problemer.
- F. Alle skal uddanne sig hele livet
 - Finansieringen efter universiteternes efter- og videreuddannelse bør forbedres.

Ad. A: Sammenhæng i uddannelsessystemet og god vejledning

Et uddannelsessystem skal være fleksibelt og blindgyder skal undgås. Rektorkollegiet finder det derfor helt afgørende, at der arbejdes for at fremme sammenhængen i uddannelsessystemet.

Sammenhængen må dog ikke konstrueres på bekostning af uddannelsernes faglige niveau. Derfor kan der ikke automatisk være direkte adgang fra et uddannelsesniveau til et højere uddannelsesniveau. Derimod bør man arbejde for øget udbud af suppleringskurser/brobygningsforløb. Det er i den sammenhæng den væsentligste hindring, at brobygningsforløb udbydes som efteruddannelse og derfor er brugerbetalte.

Rektorkollegiet finder endvidere, at vejledning – herunder erhvervsvejledning – spiller en central rolle for uddannelsesinstitutionernes aktiviteter. Derfor har universiteterne også de seneste år opprioriteret vejledningsindsatsen, og kollegiet deltager gerne i processen hen i mod udmøntning af Globaliseringspuljen til øget vejledning.

Rektorkollegiet skal dog advare imod, at man sætter stramme regler ned over vejledningen, f.eks. om hvordan og hvornår de studerende skal vejledes. Desuden skal vejledning sigte på at gøre den studerende i stand til at træffe et kvalificeret valg – den hverken kan eller skal fratage den studerende ansvaret for uddannelsesvalget ved at presse på for et uddannelsesvalg, som samfundet kan mene er mest hensigtsmæssigt.

Rektorkollegiet finder det i den sammenhæng afgørende, at vejledningen fra uddannelsesinstitutioner giver et retvisende billede af, hvilke muligheder man har for at fortsætte i uddannelsessystemet efter at have taget en given uddannelse. Herunder er det særlig afgørende, at det gøres klart, om en uddannelse alene er professionsrettet og derfor kun i begrænset omfang kan ventes at give adgang til overbygningssuddannelser.

Ad. B: Mindst halvdelen af alle unge skal have en videregående uddannelse

Det må være en central målsætning for Danmark at skabe en så veluddannet arbejdsstyrke som muligt. Derfor er det også fornuftigt at sætte sig som målsætning, at halvdelen af en ungdomsårgang skal have en videregående uddannelse.

Spørgsmålet er herefter, hvorledes man tiltrækker flere unge til uddannelserne. På mange områder – især teknik og naturvidenskab – er det nemlig antallet af ansøgere, der er hovedproblemet. Ansøgningen til især teknik og naturvidenskab må ikke forøges ved at slække på fagligheden.

Endvidere må man holde sig for øje, at antallet af ansøgere til især teknik og naturvidenskab i den nære fremtid kan blive endnu lavere. Det skyldes de nye adgangskrav fra 2008 og det faktum, at gymnasireformen vil medføre, at flere unge ganske enkelt ikke lever op til adgangskravene. Kombinationen af stor valgfrihed i de gymnasiale uddannelser og specifikke adgangskrav på uddannelsesniveau er meget uheldig, hvis man skal sikre, at flere unge får en videregående uddannelse. Universiteterne ser gerne, at adgangskravene bliver mere gennemskuelige, f.eks. i form af ”familier”.

En helt central problemstilling i forbindelse med udvidet optag på uddannelsesinstitutionerne er, at uddannelsesinstitutionerne dermed skal formå at uddanne personer, som kommer fra miljøer, der ikke har tradition for videregående uddannelse. Hvis det skal lykkes at hverve en bredere kreds af unge til universiteterne, er det derfor afgørende, at man også belønner de universiteter, der varetager denne opgave. Sådanne tiltag er der bl.a. gjort i England, hvor universiteterne får tilført særlige midler, hvis de optager unge fra de dårligst stillede miljøer.

Frafaldet i det danske uddannelsessystem er et problem, som alle ønsker at gøre noget ved. Rektorkollegiet har taget et meget stort skridt ved at offentliggøre sammenlignelige data om gennemførelse og frafald. I diskussionen af gennemførelse og frafald skal man blot huske på, at langt hovedparten af de frafaldne ender med at få en anden uddannelse. De er så at sige omvælgere og ikke fravælgere. Derfor vil en reduktion i frafaldet kun i begrænset omfang føre til, at en større andel af en årgang får en uddannelse. Til gengæld kan det sikre, at de bliver færdige med en uddannelse tidligere. Det er i sig selv et ønskeligt resultat, hvorfor Rektorkollegiet meget gerne vil medvirke til at iværksætte initiativer, der kan mindske frafaldet.

Ad. C: Uddannelser med globalt perspektiv

Rektorkollegiet sætter stor pris på, at regeringen gør en indsats for at øge internationaliseringen af universiteterne, herunder uddannelserne. Men man skal fare med lempe, når man foretager store ændringer.

Set fra Rektorkollegiets synspunkt er der nemlig to årsager til at internationalisere. For det første kan målsætningen være at hæve kvaliteten af de danske uddannelser gennem samarbejde, inspiration og udveksling. Det er ikke blevet nemmere efter Globaliseringsrådet færdiggjorde sit arbejde. Det er stadig svært at tiltrække gode forskere på grund af ufleksible lønrammer og manglende mulighed for at tage familien med. Selv små problemer som f.eks. at en amerikansk forskers børn, der fylder 18 år, ikke kan studere gratis i Danmark og risikerer at skulle sendes hjem, kan man ikke løse. Superforskerordningen er en god ide, men den er endnu ikke realiseret.

På uddannelsesområdet er det ikke blevet nemmere at etablere samarbejde på tværs af grænser. Kun Joint Degree uddannelser, der var etableret før ministeriet indførte regler har kunnet realiseres. De nuværende regler præciserer eksempelvis hvor stor en andel af en uddannelse, der skal tages i Danmark, hvilket gør det meget ufleksibelt at skulle skabe samarbejde med andre lande.

Den anden grund til at internationalisere uddannelserne er, at vi ønsker at tiltrække og fastholde gode hoveder. Også her er det blevet ved de gode intentioner. Der er således med meget kort varsel indført fuld betaling for udenlandske studerende, hvilket naturligvis reducerer efterspørgslen – og den samlede markedsføring, der kunne stimulere efterspørgslen, sættes først i gang flere år efter indførslen af betaling.

Universiteterne har fået et lille antal stipendier til at tiltrække studerende, men af bureaukratiske grunde må de ikke anvendes fleksibelt af universiteterne, hvorfor vi ikke får nær så meget ud af pengene som vi kunne. En fleksibel anvendelse kunne mindst fordoble antallet af studerende der blev hentet hertil.

Til gengæld er planen nu at bruge danske skattepenge på at sende danske unge til stort set alle verdens universiteter. Vi sender dem ud på kandidatuddannelser, hvor risikoen for at de bliver ude er størst, og der er intet krav om at de skal levere tilbage til det danske samfund. Uddannelsen er endda på bedre vilkår end de har herhjemme. De udenlandske universiteter får betalingen fra første dag, mens de danske får dem hvis eksamen består. Endvidere kan de studerende tage etårige masteruddannelser i udlandet, mens de i Danmark er forbundet med en høj deltager betaling. Ingen andre lande bortset fra Norge har tilnærmelsesvis samme ordninger.

Vi foreslå at man i stedet knytter de generøse studemuligheder til en dansk universitetsuddannelse eller stiller et krav om en form for gensidighed. F.eks. kunne universiteterne bruge mulighederne til at sikre mere udveksling på længere forløb, eller man kunne lave gensidighed med lande eller regioner. En sådan løsning vil føre til, at vi tiltrækker hjerner – i stedet for systematisk at eksportere dem.

En yderligere kommentar skal knyttes til den markedsføringsindsats, som regeringen for tiden planlægger. Rektorkollegiet finder det positivt, at der satses nationalt på markedsføring af Danmark, men markedsføringen bør i højere grad bør fokusere på Danmark som videnssamfund, mens det fremlagte forslag primært fokuserer på Danmark som uddannelsesland og turistland. Eksempelvis kunne man fokusere mere på at tiltrække studerende til de danske ph.d.-uddannelser, der har stor international anerkendelse.

Rektorkollegiet finder det også afgørende, at universiteterne får stor indflydelse på den nationale markedsføring, og der bør laves en Code of Conduct for, hvordan danske uddannelsesinstitutioner skal markedsføre sig sobert. Sker det ikke, vil hele sektoren rammes hver gang en institution opfører sig uetisk i markedsføringsammenhænge.

Ad. D: Universiteter i verdensklasse

Regeringen er ved flere lejligheder kommet med denne målsætning om verdensklasseuniversiteter. Verdensklasse lyder af ranking, og i den sammenhæng kan man konstatere, at de danske universiteter allerede nu kan måle sig med de bedste i verden. Således er tre af landets otte universiteter på THES liste over verdens 200 bedste universiteter. Det er faktisk slet ikke dårligt. Samtidig er det ganske rigtigt, at der er et spring op til verdens absolutte elite, der også er betragtelig bedre finansieret, end de danske universiteter.

Regeringen præciserer, at universiteterne skal udbyde uddannelse og forskning i høj kvalitet og udvikle attraktive faglige miljøer. Denne målsætning stemmer helt overens med universitetsledelsernes egne ønsker. Derfor finder Rektorkollegiet det centralt, at der arbejdes på at give universitetsledelserne friere beføjelser og minimere detailreguleringen, så de kan leve op til målsætningen. Kollegiet er i den sammenhæng positivt indstillet over for ministeriets oprettelse af et udvalg, der skal se nærmere på universiteternes frihedsgrader.

I lyset af dette finder Rektorkollegiet, at der er grund til at påpege, at selvom langt de fleste af regeringens forslag isoleret set er gode idéer, så må det ikke føre til lovregulering. Der har med de seneste universitetslovsrevisioner været en uheldig tendens til, at man fra politisk hold – og med udgangspunkt i ”Fremgang, fornyelse og tryghed” – har ønsket at lovgive om spørgsmål, der bør overlades til universitetsledelserne. Rektorkollegiet vil opfordre til mindre lov- og processtyring og mere målstyring fra ministerielt hold.

Et par af regeringens forslag til at opnå universiteter i verdensklasse skal berøres med nogle uddybende ord.

Som led i regeringens strategi for at øge forskningskvaliteten, skal basismidlerne til forskning fordeles efter kvalitet. Rektorkollegiet har fra start af været fortalere for denne idé, idet kollegiet har fremlagt forslag til en enkel og ledelsesegnet model. Rektorkollegiet drøfter løbende idéen med ministeriet, ligesom der er nedsat tre arbejdsgrupper med repræsentanter udpeget af Rektorkollegiet. Arbejdsgrupperne ser på den konkrete udformning af indikatorer til en model til fordeling af basismidler efter kvalitet. Rektorkollegiet afventer ministeriets udmelding om den samlede model, hvorefter der vil finde en dialog sted.

Rektorkollegiet har ligeledes støttet regeringens forslag om, at der skal oprettes en akkrediteringsinstitution, der kan sikre, at de danske uddannelser har et højt kvalitetsniveau. Akkrediteringsinstitutionen er endnu ikke funktionsdygtig, men kollegiet ser meget frem til at dens arbejde bliver iværksat og håber meget, at det vil føre til reduceret statslig regulering af uddannelsesudbudet. Desuden må oprettelsen af en national akkrediteringsinstitution ikke stå i vejen for universiteternes behov for at have international akkreditering.

Ad. E: Mere konkurrence og bedre kvalitet i den offentlige forskning

International erfaring viser, at de stærkeste forskningsmiljøer findes dér, hvor lederne har midler nok til at kunne finansiere og fastholde stærke forskningsgrupper. Derfor bør basismidlerne ikke udhules. I lyset af dette var Rektorkollegiets medlemmer glade for, at Globaliseringspuljen af forligsparterne blev fordelt med 50 procent basismidler og 50 procent konkurrenceudsatte midler i 2008. Det er kollegiets opfattelse, at en fordeling af nye midler efter en sådan nøgle fremover vil være fornuftig.

Som et nyt forslag forestiller regeringen sig, at nogle af midlerne fordeles i konkurrence mellem universitetsledelserne (og ikke forskerne). Rektorkollegiet er her kommet med et forslag til revision, hvorefter hver enkelt universitetsledelse tildeles en andel af den afsatte pulje med henblik på at indfri målsætninger, de selv har formuleret. Herefter kan puljen i den efterfølgende periode fordeles efter universitetsledelsernes evne til at indfri deres mål. Således vil der være en konkurrence på evnen til at implementere egne mål.

Rektorkollegiet finder det desuden rigtigt, at regeringen sætter sig som målsætning, at de konkurrenceudsatte midler skal dække de fulde omkostninger. Kollegiet ser meget frem til at deltage i arbejdet med at udforme en sådan model. Det er kollegiets politik, at der bør oprettes to nye overheadsatser (én for de våde og én for de tørre fag). En konkret beregning fra sag til sag vil være for bureaukratisk.

Regeringen har endvidere søsat et projekt om at måle forskningen og dens kvalitet. Der skal med andre ord oprettes et såkaldt forskningsbarometer. Rektorkollegiet er ikke inddraget i udarbejdelsen af dette barometer og ser derfor frem til at blive orienteret om projektet. Til gengæld er Rektorkollegiet blevet orienteret om, at kollegiet vil blive inddraget i udarbejdelsen af et bedre grundlag for at prioritere strategisk forskning, hvilket vi hilser velkommen.

Endelig skal det nævnes, at regeringen ønsker at skabe flere bilaterale samarbejdsaftaler om forskning med lande uden for EU. Rektorkollegiet finder det rigtigt at lave sådanne aftaler med henblik på at mindske bureaukratiske problemer, f.eks. vedr. immigration. Til gengæld bør man være tilbageholdende med at knytte midler til aftalerne, da der i modsatte fald vil opstå en uoverskuelighed af små puljer. I stedet bør universiteterne gives tilstrækkelige midler til at kunne finansiere rejser o.l. Rektorkollegiets sekretariat administrerer allerede et antal forskerudvekslingsaftaler, og aktiviteten på aftalerne er meget begrænset.

Ad. F: Alle skal uddanne sig hele livet

Rektorkollegiet støtter anbefalingerne fra Globaliseringsrapporten om at styrke efteruddannelse. Der er imidlertid ikke gjort noget ved anbefalingerne vedr. efteruddannelse, livslang læring mv. siden rapporten udkom. Problemet er derfor stadig, at finansieringen af efteruddannelseskurser på et videregående niveau er meget ringe. I lighed med fuldtidsuddannelser finansieres efteruddannelse på højeste niveau lavest, og derudover er der et markant lavere tilskud til uddannelser og kurser der skal tages på deltid.

Universiteterne udbyder faktisk megen efteruddannelse, men brugerbetalingen er høj, og det påvirker efterspørgslen. Inden for masteruddannelser er det særlig tydeligt. At tage en to-årig kandidatuddannelse er gratis, men at tage en et-årig master koster ofte 100-200.000 kr. Hvis man vælger at gå ud på arbejdsmarkedet efter sin bacheloruddannelse og senere vende tilbage ved at tage f.eks. en master, er det meget dyrere for den enkelte, end hvis man fortsætter i fem år.

Nikolaj Burmeister